



Universul Juridic, 2007. ISBN 978-973-8929-44-9.

13. Costin Mircea N., Deleanu Sergiu. Dreptul comerțului internațional. Partea generală. București: Editura Lumina Lex, 1994. ISBN 973-96422-4-1.

14. Costin Mircea N., Deleanu Sergiu. Dreptul comerțului internațional. Partea specială. București: Editura Lumina Lex, 1995. ISBN 973-9186-36-X.

15. Gribincea Lilia. Contractul comercial de vânzare-cumpărare internațională. Chișinău, 2002. ISBN 9975-932-27-4.

16. Filipescu Ion P., Filipescu Andrei I. Drept internațional privat. București: Editura Actami, 2002. ISBN 973-9300-40-5.

17. Macovei L., Ionice M. Contractul comercial de vânzare internațională. Brașov: Editura Universității „Transilvania”, 1998. ISBN 973-98511-1-8.

18. Mazilu Dumitru. Dreptul comerțului internațional. Partea specială. București: Editura Lumina Lex, 2001. ISBN 973-588-214-0.

19. Popescu Tudor R. *Dreptul comerțului internațional. Tratat*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1976.

20. Sitaru Dragoș-Alexandru. Dreptul comerțului internațional. Tratat. Partea generală. București: Editura Lumina Lex, 2004. ISBN 973-588-835-1.

21. Stătescu C., Bîrsan C. Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. București: Editura Hamangiu, 2008. ISBN 978-973-1836-51-5.

22. Gribincea L. Dreptul aplicării contractului comercial de vânzare-cumpărare internațională. În: Revista Națională de Drept, 2002, nr. 10, ISSN 1811-0770.

23. Macovei L., Romașcu A. Dreptul aplicabil contractului de vânzare internațională. În: Curier Judiciar, 2002, nr. 3-4. ISSN 1582-7526.

24. Mămăligă I. Determinarea legii aplicabile contractului comercial internațional cu concursul normelor conflictuale și convenționale europene și universale uniforme. În: Revista Națională de Drept, 2012, nr. 3, ISSN 1811-0770.

MECANISMUL ȘI CONDIȚIILE REALIZĂRII DREPTULUI LA ACȚIUNE CIVILĂ DE CĂTRE MINORI-VICTIME ÎNTR-UN PROCES PENAL

Elena BUGUȚA,
doctor în drept, avocat
Arina ȚURCAN,
magistru în psihologie, avocat

SUMMARY

An offense can produce, in addition to socially dangerous consequences, a material or moral damage harmful to an individual or legal entity, where the offense is a source of certain civil obligations. The legal means by which the victim who has been caused a material damage requires to repair this damage is deemed a civil action.

The civil action in a criminal proceeding has its source in the commitment of the offence. Thus, since by the same offense there have been violated both the rules of criminal law and the rules of the civil law, there are legal grounds that the act would involve both criminal liability and civil liability.

Keywords: civil action, criminal proceedings, criminal prosecution, minors, victim, criminal case, accused, injured party, civil party, damage

REZUMAT

Săvârșirea unei infracțiuni poate să producă, pe lângă urmări socialmente periculoase, și un prejudiciu material sau moral în dauna unei persoane fizice sau juridice, caz în care infracțiunea este sursa unor obligații civile. Mijlocul legal prin care persoana păgubită material cere să-i fie reparat prejudiciul cauzat este acțiunea civilă.

Acțiunea civilă în procesul penal își are izvorul în săvârșirea infracțiunii. Astfel, întrucât prin aceeași faptă s-a încălcat atât norma de drept penal, cât și norma de drept civil, există temeiuri juridice ca fapta să atragă atât răspunderea penală, cât și răspunderea civilă.

Cuvinte-cheie: acțiune civilă, proces penal, urmărire penală, minori, victimă, cauză penală, inculpat, parte vătămată, parte civilă, prejudiciu

Introducere. Scopul oricărui proces – civil sau penal – este înlăturarea justiției, care se realizează pe trei căi: restabilirea dreptății și echității, prin protejarea drepturilor și libertăților persoanei; educarea cetățenilor prin descurajarea comportamentului ilicit anti-social; prevenirea membrilor societății asupra consecințelor concrete ale încălcării legii [4, p. 18].

Cînd regulile de conduită (prevăzute într-un cadru bine determinat) sînt încălcate, tulburînd ordinea de drept, pentru restabilirea acesteia apare, în mod necesar, intervenția organelor de justiție care sînt chemate să aplice legea. Recurgerea la aceste organe presupune existența unui mijloc exercitat în conformitate cu prevederile legale. Un astfel

de mijloc legal, prin care conflictul de drept este adus în fața justiției, este acțiunea în justiție [5, p. 11].

În literatura de specialitate, acțiunea civilă a fost definită în cele mai diverse moduri. În accepțiunea autorului T. Franchimont, aceasta reprezintă, în sinteză, dreptul de a urmări, pe calea unui proces, ceea ce ți se datorează (*jus persequendi judio quod sibi debetur*), iar, în detaliu, modalitatea prin care o persoană solicită instanței recunoașterea dreptului său ori realizarea acestuia, fie prin încetarea obstacolelor ridicate de o altă persoană, fie prin obținerea unei despăgubiri corespunzătoare [6, p. 31].

Dacă încadrăm acțiunea civilă în granițele procesului penal, definiția acesteia se schimbă datorită



intenției sancționatoare mai pronunțate a părții vătămate. Astfel, în opinia autorului N. Volonciu, acțiunea civilă în procesul penal reprezintă mijlocul juridic prin care inculpatul sau partea responsabilă civilmente este trasă la răspundere civilă [7, p. 221].

O altă definiție, în viziunea aceluiași autor, presupune că acțiunea civilă reprezintă modalitatea concretă, prevăzută de lege în favoarea titularului unui drept subiectiv, de a cere instanței judecătorești recunoașterea unui drept preexistent, constituirea unei situații juridice noi, încetarea piedicilor puse în exercitarea dreptului său de către o altă persoană și, nu în ultimul rând repararea pagubei sau a prejudiciului cauzat de fapta altei persoane.

În opinia autorului A. Pintea, acțiunea civilă (ca instituție de drept procesual-penal) este instrumentul juridic prin intermediul căruia o persoană care a suferit un prejudiciu material prin infracțiune solicită repararea acestuia în cadrul procesului penal, pornit ca urmare a constatării infracțiunii respective [3, p. 221].

Conform art. 219 CPP RM, „acțiunea civilă în procesul penal poate fi intentată la cererea persoanelor fizice sau juridice cărora le-au fost cauzate prejudicii materiale, morale sau, după caz, le-a fost adusă daună reputației profesionale nemijlocit prin fapta (acțiunea sau inacțiunea) interzisă de legea penală sau în legătură cu săvârșirea acesteia” [1].

Deci, acțiunea în justiție este mijlocul (instrumentul) juridic prin care o persoană este trasă la răspundere în fața instanțelor judecătorești, pentru a fi obligată să suporte constrângerea statului, corespunzătoare normei de drept încălcate [9, p. 38]. În același timp, acțiunea civilă este un instrument juridic de apărare a legalității și ordinii de drept, precum și de întărire a disciplinei sociale în general.

Potrivit art. 1398 CC RM, „cel

care acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție este obligat să repare prejudiciul patrimonial, iar în cazurile prevăzute de lege, și prejudiciul moral cauzat prin acțiune sau omisiune” [2].

Dacă prejudiciul provocat este urmarea unei infracțiuni, odată cu pornirea procesului penal se naște și un drept la acțiunea civilă.

Dreptul persoanei vătămate printr-o infracțiune, material sau moral, de a cere făptuitorului repararea prejudiciului cauzat prin acea infracțiune este consfințit de lege. Este necesar de a cunoaște aspectele procesuale privind mecanismul și condițiile de înaintare a acțiunii civile într-un proces penal, modalitate de protejare judiciară a minorilor victimizați.

Prin chiar natura lor, minorii sînt deosebit de vulnerabili ca victime ale infracțiunilor, ei sînt mai mici și mai slabi fizic, mai puțin dezvoltăți intelectual și emoțional, mai naivi. Dacă sînt victimizați, ei sînt mai puțin capabili să-și articuleze experiențele și sentimentele în „limbajul puterii”, mai puțin capabili să se apere singuri, în general depind de adulții care constituie cercul de familie și prieteni.

Ocrotirea intereselor minorului constituie, în țara noastră, o prioritate de prim ordin, această responsabilitate este asumată atît prin legislația internă, cît și printr-o serie de acte internaționale la care țara noastră este parte. Declarația ONU privind principiile de bază ale justiției pentru victimele infracțiunilor și abuzului de putere din 1985 stabilește, la art. 4, că „victimele trebuie să fie tratate cu compasiune și să li se respecte demnitatea”, iar conform art. 5 ele „trebuie să fie informate asupra drepturilor care le sînt recunoscute, pentru a încerca să obțină compensarea prin aceste mijloace” [10, p.116-118].

Rezultate și discuții. Trebuie de reținut că în cazul acțiunii civile, deși aceasta își are izvorul într-o infracțiune, suportul său legal

îl găsim într-o normă de drept civil, fiind considerată instituție de procedură penală numai în măsura în care se exercită într-un proces penal.

Este posibil ca săvîrșirea unei infracțiuni să producă, pe lângă urmări socialmente periculoase, și un prejudiciu material sau moral în dauna unei persoane fizice sau juridice, caz în care infracțiunea este sursa unor obligații civile. Mijlocul legal prin care persoana păgubită material cere să-i fie reparat prejudiciul cauzat este acțiunea civilă.

Cazuistica relevă că infracțiunile în care minorii apar cel mai frecvent ca victime sînt cele privitoare la viața sexuală, la integritatea fizică și morală a minorilor, precum și cea privitoare la libertatea persoanei.

Conform art. 58 CPP RM, „se consideră victimă orice persoană fizică sau juridică căreia, prin infracțiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale”.

Unul dintre drepturile procesuale ale victimei este de a pleda privitor la prejudiciul care i s-a cauzat prin înaintarea acțiunii civile în procesul penal și recunoașterea ei ca parte civilă. Victima beneficiază de drepturile sale și își exercită obligațiile personal sau, dacă legea permite, prin reprezentanți. În cazul în care victima este un minor, drepturile acesteia sînt exercitate de reprezentanții ei legali (art. 58, alin. (10) CPP RM).

Conform art. 59 CPP RM, „parte vătămată este considerată persoana fizică sau juridică căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material, recunoscut în această calitate, conform legii, cu acordul victimei. Minorul căruia i s-a cauzat prejudiciu prin infracțiune va fi considerat parte vătămată fără acordul său” [1].

Exercitarea acțiunii civile se face fie prin alăturarea acțiunii civile procesului penal, fie în fața instanței civile, în cadrul unui proces civil separat. Dreptul de decizie în



alegerea uneia dintre aceste posibilități revine persoanei vătămate prin infracțiune, care are un drept de opțiune în desemnarea căii prin intermediul căreia înțelege să valorifice dreptul său la despăgubire. Constituirea de parte civilă în procesul penal reprezintă opțiunea cea mai frecventă a persoanei vătămate, care alături procesului penal și acțiunea sa civilă. În felul acesta, acțiunea civilă devine o importantă instituție a procesului penal [8, p. 91].

Ca și în procesul civil, în procesul penal se menține principiul disponibilității de exercitare a acțiunii civile. Totodată, persoana care exercită acțiunea civilă în cadrul procesului penal trebuie să dispună de capacitatea de folosință și de exercițiu a drepturilor procedurale civile.

Cît privește rolul victimelor minore în pornirea procesului penal și înaintarea acțiunii civile, acestea au la dispoziție aceleași mijloace de sesizare și de realizare a drepturilor procedurale ca și persoanele adulte. Specificitatea în ceea ce-i privește pe minori rezidă în inexistența capacității de exercițiu pînă la vîrsta de 14 ani sau restrînsă (între 14 și 18 ani).

Capacitatea de a-și exercita în volum deplin, personal sau printr-un reprezentant drepturile și obligațiile procedurale în judecată (capacitatea de exercițiu al drepturilor procedurale civile) o au persoanele fizice de la vîrsta de 18 ani. Actele de procedură efectuate de minorii cu vîrste cuprinse între 14 și 18 ani sînt lovite de nulitate relativă. Reprezentantul legal al minorului poate să confirme toate aceste acte sau numai o parte dintre ele. Toate actele de procedură efectuate de minorii cu vîrste de pînă la 14 ani sînt nule.

Minorul care a atins vîrsta de 16 ani poate să-și exercite personal drepturile procedurale și să-și îndeplinească obligațiile procedurale de sine stătător în cazul decla-

rării capacității depline de exercițiu (emancipării) sau al încheierii căsătoriei. Drepturile, libertățile și interesele legitime ale minorilor cu vîrsta între 14 și 18 ani, precum și ale adulților limitați în capacitatea de exercițiu sînt apărute în instanța judecătorească de părinții, înfietorii sau curatorii lor, instanța fiind obligată să introducă în astfel de pricini minorii sau adulții limitați în capacitatea de exercițiu (art. 58 CPC RM).

În această ordine de idei, în cazul în care minorul nu are capacitate de exercițiu, își exercită dreptul de a sesiza comiterea unei fapte penale și își realizează dreptul de a înainta acțiune civilă în procesul penal prin reprezentanții legali sau cu acordul acestora cînd capacitatea de exercițiu este restrînsă.

În conținutul art. 75 CPP RM se menționează că „capacitatea de a-și exercita drepturile prevăzute de prezentul cod o au persoanele majore participante la proces, cu excepția celor declarate, în modul stabilit de lege, incapabile. Incapabile în procesul penal sînt considerate:

1) persoanele recunoscute astfel potrivit procedurii civile sau penale;

2) partea vătămată, partea civilă care nu au împlinit vîrsta de 14 ani”.

Partea vătămată, partea civilă în vîrstă de pînă la 18 ani au capacitate de exercițiu limitată. Posibilitatea acestora de a-și exercita de sine stătător drepturile este limitată în cazurile prevăzute de lege.

Din conținutul prevederilor art. 77 CPP RM rezultă că reprezentanții legali ai minorului-victimă sau parte vătămată sînt părinții, înfietorii sau tutorii acestora, care reprezintă în procesul penal interesele acestuia. Organul de urmărire penală sau, după caz, instanța urmează, prin hotărîre motivată, să admită în calitate de reprezentanți legali ai părții vătămate pe unul din părinți, înfietori sau tutori. În cazul

în care minorul-victimă sau parte vătămată nu are reprezentanți legali din numărul persoanelor menționate, organul de urmărire penală sau instanța de judecată va numi din oficiu ca reprezentant legal autoritatea tutelară.

Reprezentanții minorului sînt în drept de a înainta acțiune civilă în procesul penal în baza unei cereri scrise în orice moment de la pornirea procesului penal pînă la terminarea cercetării judecătorești (art. 221 CPP RM).

Totodată, în cazul persoanelor lipsite de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrînsă, deși reprezentanții legali exercită acțiunea civilă în interesul persoanelor reprezentate, aceasta nu le conferă nici calitatea de subiecți activi ai acțiunii civile, nici poziția procesuală de parte civilă.

Pentru persoanele lipsite de capacitate de exercițiu, înaintarea acțiunii civile se face de către reprezentanții lor legali. Cei cu capacitate de exercițiu limitată pot înainta acțiunea civilă în procesul penal cu încuviințarea persoanelor prevăzute de lege (art. 76 alin. (3) CPP RM). Se constată că, în cazul persoanelor lipsite de capacitatea de exercițiu, acțiunea civilă se înaintază în numele lor de către ocrotitorii legali, pe cînd în cazul persoanelor limitate în capacitatea de exercițiu acestea trebuie să fie asistate de persoanele care dețin statut de reprezentanți legali.

Persoanele restrînse în capacitatea de exercițiu pot înainta acțiunea civilă în procesul penal doar cu încuviințarea persoanelor prevăzute de lege. Astfel, în cazul persoanelor lipsite de capacitatea de exercițiu, voința minorului este substituită de acordul reprezentanților, iar în cazul persoanelor limitate în capacitatea de exercițiu, voința minorului devine supravegheată de voința reprezentanților.

Reprezentanții legali ai minorului pentru a înainta acțiunea civilă în cadrul procesului penal urmează



să se convingă de existența condițiilor pentru depunerea acțiunii civile, și anume:

1. *Infracțiunea trebuie să producă o anumită pagubă.* Această condiție are în vedere faptul că, prin natura urmărilor pe care le au, nu toate infracțiunile sînt generatoare de prejudicii. Această condiție presupune că nu în orice proces poate fi exercitată și acțiunea civilă [11, p. 38].

Acțiunea civilă poate fi exercitată numai în procesul penal în care prin infracțiune se cauzează un prejudiciu, respectiv în cazul *infracțiunii de rezultat*, iar nu și în situația celor de pericol. Dreptul de a pretinde la repararea pagubei depinde exclusiv de existența prejudiciului, indiferent dacă acesta rezultă din lezarea unui drept subiectiv sau a unui interes. Interesul trebuie să fie licit și moral. Prejudiciul poate să fie material, patrimonial sau moral, adică faptele aduc anumite atingeri unor valori ce definesc personalitatea umană ca o ființă biologică, socială și morală. Acțiunile sînt îndreptate atît asupra integrității corporale, sănătății fizice sau psihice a persoanei, cît și asupra sensibilității psihicului, cinstei, demnității, onoarei etc. [13, p. 389].

2. *Între infracțiunea săvîrșită și prejudiciu să existe raport de cauzalitate.* Este o axiomă de drept că o persoană poate fi trasă la răspundere juridică, în general, și la o răspundere civilă, în special, numai dacă între fapta sa și efectul produs există, în mod obiectiv, un raport de cauzalitate [11, p. 38]. Raportul de cauzalitate este obiectul cercetării atît a teoriei răspunderii juridice în general, cît și a răspunderii penale sau civile în particular.

Există în toate cazurile o legătură între raportul de cauzalitate în răspunderea penală și raportul de cauzalitate ca element al răspunderii civile delictuale, atunci cînd prin infracțiune s-a cauzat un prejudiciu. Ambele raporturi urmează a fi examinate separat, cu toate că

pot exista situații în care raportul de cauzalitate este identic, cum ar fi, spre exemplu, infracțiunile împotriva patrimoniului [13, p. 390].

Potrivit normelor juridice în vigoare, tragerea la răspundere civilă a unei persoane se poate face numai dacă între fapta persoanei respective și efectul produs există o legătură de cauzalitate [3, p. 133]. Astfel, în cazul unui accident de circulație, despăgubirile acordate nu pot cuprinde și valoarea pieselor autoturismului avariat, dispărute de la locul faptei în condiții neimputabile persoanei vinovate de producerea accidentului. O altă speță menționată în literatura de specialitate are în vedere situația în care partea civilă nesocotește tratamentul indicat de medic și, drept urmare, starea sănătății sale se înrăutățește. În acest caz, inculpatul nu poate fi obligat la acoperirea prejudiciului creat prin neglijența părții civile [3, p. 134].

Astfel, deseori raportul de cauzalitate privitor la prejudicierea unor persoane poate fi stabilit cu ușurință. Alteori, raportul de cauzalitate este mai greu de stabilit, mai ales atunci cînd efectul a fost precedat de o multitudine de acțiuni umane sau de alte împrejurări.

3. *Prejudiciul trebuie să fie cert.* Această condiție impune ca acțiunea civilă să fie exercitată pentru recuperarea unui prejudiciu sigur, atît sub aspectul existenței sale, cît și sub aspectul posibilităților de evaluare [14, p. 189]. Caracterul cert al prejudiciului înseamnă că acesta este un prejudiciu sigur, s-a produs în realitate, poate fi evaluat [13, p. 390].

După cum se cunoaște, prejudiciul poate fi *actual* sau *viitor*. Prejudiciul viitor poate fi cert justificînd acordarea despăgubirilor periodice pentru prejudiciile rezultate din diminuarea sau pierderea capacității de muncă a unei persoane. Nu trebuie să se confunde însă prejudiciul viitor și cert cu prejudiciul *eventual*, caracterizat prin lipsa de

certitudine a producerii sale în viitor [12, p. 207].

4. *Prejudiciul să nu fi fost reparat.* Repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune nu exclude, de plano, posibilitatea exercitării acțiunii civile în procesul penal. O asemenea concluzie se degajă deoarece trebuie avut în vedere dacă prejudiciul a fost acoperit integral sau parțial și, de asemenea, trebuie văzut titlul cu care prejudiciul a fost acoperit [11, p. 38]. Repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune este o obligație a inculpatului și a părții responsabile civilmente.

În practică pot apărea situații cînd persoana vătămată este despăgubită în baza unui contract de asigurare, sau plata este făcută de o altă persoană care nu are obligații procesuale. Dacă prejudiciul este reparat, integral sau în parte, de o terță persoană în favoarea sau în numele inculpatului, partea civilă nu poate pretinde desdăunarea decît eventual pentru partea neacoperită de terț. În schimb, partea civilă poate cere repararea prejudiciului, dacă suma plătită de către terț sau eventualele prestații nu urmăresc degrevarea inculpatului și sînt făcute exclusiv cu titlu de ajutor pentru persoana vătămată [3, p. 133].

5. *Să existe o manifestare de voință din partea celui vătămat (constituirea ca parte civilă).* Această manifestare de voință este o condiție specifică exercitării acțiunii civile în procesul penal, iar ea se realizează prin constituirea ca parte civilă. Condiția are în vedere caracterul disponibil al acțiunii civile, în lipsa acestei manifestări de voință exprese procesul penal rezolvînd numai latura penală a cauzei [9, p. 42]. Disponibilitatea acțiunii civile are în vedere două situații, și anume:

➤ Pornirea acțiunii civile se face ca urmare a cererii persoanei prejudiciate (cu excepția cazurilor în care acțiunea civilă este pornită din oficiu);

➤ În timpul procesului penal,



partea civilă are dreptul de a renunța la calitatea sa, lucru care atrage după sine stingerea acțiunii civile.

În aceste condiții, putem constata că pornirea și exercitarea acțiunii civile în cadrul procesului penal depind de voința persoanei în dauna căreia s-a produs paguba ca urmare a infracțiunii comise. Aceleași concluzii rezidă din prevederile art. 219 CPP RM, în care se stipulează că „acțiunea civilă în procesul penal poate fi intentată la cererea persoanelor fizice sau juridice cărora le-au fost cauzate prejudicii (...)”. Astfel, intentarea acțiunii civile reprezintă un drept, dar nu și o obligație.

Partea civilă are o poziție procesuală diferită de cea a părții vătămate. Astfel, ea poate să renunțe oricând la acțiunea civilă, fără însă a pierde și calitatea de parte vătămată în procesul penal. În procesul penal această condiție se realizează prin constituirea ca parte civilă. Exercițarea acțiunii civile se face fie prin alăturarea acțiunii civile procesului penal, fie în fața instanței civile, în cadrul unui proces civil separat.

Dreptul de decizie în alegerea uneia dintre aceste posibilități revine persoanei vătămate prin infracțiune, care are un drept de opțiune în desemnarea căii prin intermediul căreia înțelege să valorifice dreptul său la despăgubire. Constituirea de parte civilă în procesul penal reprezintă opțiunea cea mai frecventă a persoanei vătămate, care alătură procesului penal și acțiunea sa civilă. În felul acesta, acțiunea civilă devine o importantă instituție a procesului penal [8, p. 91].

Caracterul disponibil al acțiunii civile se manifestă și în dreptul de retragere a acțiunii civile intentate. Partea civilă poate retrage acțiunea civilă în orice moment al procesului penal, însă nu mai târziu de retragerea completului de judecată în camera de deliberare pentru soluționarea în fond a cauzei (art. 224 CPP RM).

În contextul celor menționate,

care ar fi soluția în cazul în care acțiunea civilă a fost înaintată în baza cererii scrise a reprezentantului minorului, însă pînă la retragerea completului de judecată în camera de deliberare minorul a împlinit vîrsta de 18 ani și nu își manifestă voința în susținerea acțiunii civile depuse de către reprezentantul său legal? Soluția, în opinia noastră, ar fi de încetare a procesului cu privire la acțiunea civilă înaintată, cu împiedicarea intentării ulterioare a aceleiași acțiuni în cadrul procesului penal. Mecanismul aplicat pentru situația dată ar face trimitere la prevederile art. 70 CPC RM – “Sucesiunea în drepturi procedurale”, iar aceasta deoarece reprezentantul legal al minorului va urma să-și subroge drepturile sale persoanei care deja a dobîndit capacitatea de exercițiu a drepturilor procedurale și care nu își manifestă voința în susținerea acțiunii civile anterior intentate.

Concluzii. Este de observat că, indiferent de modalitatea de reparare a prejudiciului, desdăunarea se face potrivit legii civile, îndeosebi conform prevederilor Codului civil.

Deși reprezentanții legali ai minorilor exercită acțiunea civilă în interesul acestora, aceasta nu le conferă nici calitatea de subiecți activi ai acțiunii civile, nici poziția procesuală de parte civilă.

În cazul persoanelor lipsite de capacitatea de exercițiu, voința minorului la intentarea acțiunii civile este substituită de acordul reprezentanților, iar în cazul persoanelor limitate în capacitatea de exercițiu, voința minorului devine supravegheată de voința reprezentanților.

Intentarea acțiunii civile este axată pe caracterul disponibilității, aceasta fiind un drept, dar nu o obligație procesuală.

Există posibilitatea procesuală a reprezentantului legal al minorului de a încheia o tranzacție sau un acord de mediere cu privire la daune; de asemenea inculpatul, cu

acordul părții responsabile civilmente, va putea recunoaște pretențiile părții civile.

Recenzent:
Viorel BERLIBA,
doctor în drept,
conferențiar universitar

Referințe bibliografice

1. Codul de procedură penală, nr. 122-XV din 14 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.
2. Codul civil, nr. 1107- XV din 6 iunie 2002. În: MO al RM, 2002, nr. 82-86/661. În vigoare din 12 iunie 2003.
3. Codul de procedură civilă, nr. 225 din 30 mai 2003. În: MO al RM, 2003, nr. 111-115. În vigoare din 12 iunie 2003.
4. Alexandru Pinte. Drept procesual penal, partea generală și partea specială. Ediție revăzută și adăugită. București: Editura Lumina Lex, 2002, p. 127.
5. Weisman A. Despre oportunitatea exercitării acțiunii civile în cadrul procesului penal. În: Revista de note și studii juridice, 2010, nr. 9.
6. Eduard Dragomir, Roxana Paliță. Drept procesual penal. Sinteze pentru pregătirea examenului de admitere și definitivare în profesia de avocat. București: Ed. NOMINA Lex, 2009.
7. Toader Franchimont. Tratat de procedură penală. Vol. I. București: Editura Paideia, 1994.
8. Nicolae Volonciu. Tratat de procedură penală. Partea generală. București: Editura Paideia, 1999.
9. Nicolae Volonciu, Al. Țuculeanu. Drept procesual penal. Partea generală. Curs pentru învățămîntul la distanță. București: Editura Universității Titu Maiorescu, 2004.
10. Petre Buneci. Partea responsabilă civilmente în procesul penal. București: Editura Fundației România de Măine, 2002.
11. Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 40/34 din 29.11.1985 prin care s-a adoptat *Declarația Națiunilor Unite privind principiile de bază ale justiției pentru victimele infracțiunilor*



și abuzului de putere, recomandare a celui de-al 7-lea Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților, Milano, 26.08–06.09.1985. În Handbook on Justice for victims, Center for International Crime Prevention, New York, 1999.

12. Theodor Mrejeru. Drept procesual penal. București: Editura SYLVI, 2001.

13. Vasile Păvăleanu. Drept procesual penal. Partea generală. Suceava: Editura LUMINA Lex, 2001.

14. Igor Dolea, Dumitru Roman, Iurie Sedlețchi, Tatiana Vizdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu. Drept procesual penal. Chișinău, 2009.

15. Ion Neagu. Tratat de procedură penală. București: Editura PRO, 1997.

SECURITATEA PERSOANEI CA ELEMENT COMPONENT AL SECURITĂȚII NAȚIONALE

Vadim ENICOV,
expert, Institutul de Politici Publice

SUMMARY

The purpose of this paper is to study human security in the system of national security of the Republic of Moldova, on the basis of the international concept of human security and the National Security Strategy of the Republic of Moldova.

Keywords: security, national security, human security, state, society, personality

REZUMAT

Scopul acestui articol este de a studia securitatea persoanei în sistemul securității naționale al Republicii Moldova în baza concepției internaționale de securitate umană și Strategiei naționale de securitate a Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: securitate, securitate națională, securitate umană, stat, societate, personalitate

Introducere. Sfirșitul secolului al XX-lea a fost marcat practic în toată lumea de un interes sporit față de problema securității. Au fost studiate diferite aspecte ale acesteia, fiind elaborate noi concepții. O particularitate distinctă a abordării contemporane a problemei cercetate constă în recunoașterea priorității intereselor omului în contextul problematicei securității. Cu toate acestea, trebuie să remarcăm că subaprecierea tradițională a omului și neglijarea valorii vieții umane au condiționat abordarea constantă a securității mai ales sub aspectul securității naționale (statale). Problemele nemijlocite ale omului au fost privite adeseori în contextul securității sociale, în timp ce aceasta nu întotdeauna este plasată la locul potrivit în sistemul securității naționale. O asemenea abordare, potrivit cercetătorilor, reflectă un model de dezvoltare a societății în care omul este doar un mijloc al prosperării economice, și nu scopul acesteia [7, p. 135].

Astfel, în doctrina contemporană tot mai mult se evidențiază ideea că respectarea echilibrului celor mai vitale interese ale omului în societate este unul dintre principiile fundamentale ale asigurării securității statului [14, p. 39].

Totodată, componente impor-

tante ale calității vieții este considerată libertatea și protecția omului față de diferite pericole și amenințări, reducerea vulnerabilității sale față de riscurile contemporane. În acest context, concepția contemporană a dezvoltării umane determină securitatea persoanei ca o posibilitate de a folosi dreptul de a alege în condiții de libertate și securitate, precum și încrederea totală că aceste posibilități se vor menține și pentru viitor [7, p. 135-136].

În prezent, Republica Moldova se dezvoltă potrivit standardelor recunoscute la nivel internațional, inclusiv în materia drepturilor omului. Totuși, în pofida consacării la nivel constituțional și legislativ a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, precum și a altor valori democratice, lipsește o concepție clară a securității persoanei, care să prevadă protecția omului față de diferite amenințări și pericole, prin aceasta garantându-se dezvoltarea liberă și durabilă [12, p. 8].

Scopul studiului constă în analiza comparativă a securității persoanei în cadrul sistemului de securitate al Republicii Moldova, în baza concepției internaționale a securității umane și Strategiei securității naționale a Republicii Moldova.

Rezultate obținute și discu-